

Tarrawarra Abbey
659 Healesville Road
Yarra Glen. Vic., 3775

24 April 1998

Beste deelnemer.

We zijn nu halverwege onze bezinning over de cisterciënzerhervorming:
We hebben de geschiedenis bestudeerd, de grote persoonlijkheden en de documenten. Het wordt nu tijd om meer systematisch te beginnen nadenken omtrent 'waarden'.

U zult ondervinden, naarmate we vooruitgaan, dat het nodig zal zijn regelmatig terug te keren naar het materiaal dat we pas afgesloten (voltooid) hebben. Langs de andere kant zullen vele vragen, die we de volgende maanden rechtstreeks zullen behandelen, reeds aan bod gekomen zijn in ons historisch overzicht en onze lectuur van de tekstbronnen. Heb a.u.b. geduld bij deze herhalingen, ze zijn bedoeld om u te helpen een globaal zicht op de zaak te krijgen, liever dan kennis te maken met een aantal losstaande feiten.

Het blijft ook belangrijk dat het materiaal dat hier verspreid wordt aangepast wordt aan ieders niveau, volgens uw noden en mogelijkheden, naargelang streek of cultuur, gemeenschappen, individuele monniken en monialen.

Echte assimilatie en vooruitgang gebeurt vaak maar doorheen het (noeste) werk van aanpassing.

Dank voor uw blijvende steun gedurende dit jubileumjaar.

Br. Michael Casey

EXORDIUM

UNIT VIJF

LECTUUR VAN

HET LIEFDECHARTER

Lectuur van het Liefdecharter

Zij die de fundamenten legden van de Orde stonden voor dit probleem;
Hoe kunnen wij verzekeren dat lokale gemeenschappen het verlangde niveau
Van trouw aan de Regel van Benedictus behouden, zónderde plaatselijke
Autonomie te verminderen?
Liefdecharter (Carta Caritatis) geeft hierop antwoord te verminderen?

Doelstellingen:

- a) Met aandacht de éérste versie ('prior') van het Liefdecharter lezen in de historische context.
- b) De groei van het document proberen te begrijpen en waarderen in het licht van zijn en dit toepassen op de hedendaagse situatie.
- c) Bewustworden van het constitutionele inzicht uitgedrukt in het Charter en vertrouwd raken met de inhoud.

Lectuur van het *LIEFDECHARTER*

Ten tijde van de stichting van het Nieuw Klooster werd de monastieke wereld gedomineerd door Cluny, een grote abdij die teerde op een 'koninkrijk' van kleinere kloosters, die allemaal onder haar direct gezag bleven. Een aanzienlijk inkomen stroomde binnen uit deze afhankelijke huizen, met als gevolg dat Cluny uitzonderlijk rijk werd.

Bernardus noteerde als een paradox: 'Om één of andere duistere reden is het zo, dat hoe rijker een bepaalde plaats lijkt te zijn, hoe vlugger de offergaven binnenstromen' (Apo 28). Molesme ging dezelfde weg op, maar op kleinere schaal.

Omdat de Stichters het ernstig meenden met armoede en monastieke soberheid, moest er een systeem gevonden worden waardoor kloosters zich konden verenigen, om zo de tucht (discipline) nauwgezet te behouden zonder daarbij nochtans alle macht en middelen te centraliseren in de abt van een centraal klooster. De oplossing die abt Stephanus voorstelde was de volgende: elk klooster zou zijn eigen abt hebben én zijn onafhankelijkheid behouden; indien er sprake was van het delen van bezit dan moest dit gebeuren op vrijwillige basis én in geval van een reële nood, en niet door een systeem van belastingen. De noodzakelijke waakzaamheid en het onderhouden van de tucht moest men bereiken doorheen het onderhouden van een pastorale (vriendschaps)band tussen moederhuis en dochter (filiatie), door jaarlijkse visitatie en de wettelijke en rechterlijke functies van het Generaal Kapittel. En tenslotte, in het geval dat Cîteaux zélf lauw zou worden, kon gedacht worden aan een tussenkomst vanuit de basis!

Het verhoopte resultaat van heel deze opzet was, behalve een maatregel van supervisie, dat elk klooster op een relatief kleine schaal zou bestaan, voldoende om het leven te kunnen leiden waarvoor men monnik geworden was.

Deze besluiten waren terug te vinden in het 'Liefdecharter', de fundamentele constitutie-tekst van de Orde. Deze tekst is minder aangenaam (sappig) om te lezen dan het 'Exordium Parvum' (Klein Exordium), maar hij blijft belangrijk omdat hij de ruggegraat vormt waarop het huidige cisterciënzerleven is gebouwd.

! Elk klooster geniet het voordeel van lokale autonomie - zoals de H. Benedictus het ook voorzag - en dus de mogelijkheid om creatief antwoord te geven op concrete plaatselijke omstandigheden.

! Tegelijk wordt ieder klooster beschermd (via pastoraal toezicht en supervisie) tegen mogelijke misbruiken van de lokale autonomie, zoals verlies aan visie, lauwheid en misbruik van gezag.

Welke versie van het Liefdecharter gebruiken wij nu als basistekst voor deze nota's?

De Prior Charter of Charity (CCI)

De wording(sgeschiedenis) van het Liedecharter

(In dit stadium is het wenselijk sommige gedeelten van Unit 3 nog eens door te nemen).

a) Pre-cisterciënzer modellen

In Unit 2C hadden wij het erover, hoe Stephanus misschien op de hoogte is geweest van de wijze waarop Vallombrosa omging met de spanning tussen lokale autonomie en centrale supervisie. Twee andere documenten van Molesme hebben misschien ook bijgedragen tot de evolutie van deze gedachte: nl. de *'Abbatiae Alpensis creatio'* (De verheffing van Aulps tot abdij) en de *'Concordia Molismensis'* (De overeenkomst tussen Molesme, Aulps en Balerne). Deze beide documenten zijn vertaald in 'Primitieve Bronnen 1 en 2' van deze Unit.

De twee documenten uit het archief van Molesme illustreren de belangrijkste bekommernissen van het *Liefdescharter*:

- ! Het behoud van de monastieke tucht door de strikte onderhouding van de Regel van de h. Benedictus,
en
- ! de regeling van de relaties tussen de kloosters, om zo te zorgen voor een mogelijkheid van supervisie, én om onenigheid te voorkomen.

Vele zinsneden uit deze twee teksten zullen terugkeren in het *Liefdecharter*. Het is niet onwaarschijnlijk dat hier en daar wat geleend werd.

b) Het 'Charter van Liefde en Eensgezindheid' van 1114

Dit is het document vermeld in het stichtingscharter van Pontigny. Sommigen suggereren dat het oorspronkelijk materiaal bevatte dat gelijk op CC 1-3: geschreven in de éérste persoon meervoud en in een stijl die dicht aanleunt bij de Bijbel en de Regel van Benedictus.

Liefde is de motivatie (inspiratie) voor het afzien van materiële eisen naar de stichtingen toe, terwijl men toch het recht behoudt op pastoraal toezicht.

De eenheid wordt uitgedrukt door het aanvaarden van de interpretatie van Regel zoals in het Nieuw Klooster gebeurt, en door het volgen van de herziene liturgische gebruiken en boeken die dáár van kracht zijn.

Deze drie hoofdstukken bevatten een spirituele ondertoon, hun bedoeling wordt helder geformuleerd in de laatste zin: 'zodat er geen onderscheid bestaat in onze levenswandel, maar (dat wij) leven in éénzelfde liefde, onder éénzelfde Regel en volgens dezelfde soort gebruiken' (CC 3,2).

c) Het Prior Charter of Charity: 1119-1152

Zoals we reeds in Unit 3 gezien hebben, werd er een wettelijk document opgesteld en ter goedkeuring onderworpen aan (paus) Callixtus II in 1119. Deze tekst was ongetwijfeld korter dan deze die we nu kennen als het *Prior Charter of Charity*. In aanvulling op de primitieve tekst werden verdere hoofdstukken toegevoegd om bepaalde kwesties op te lossen en te reageren op nieuwe situaties. Onder de specialisten is er geen volledige overeenstemming over de vraag of de tekst, die in 1119 bekrachtigd werd, het *Prior Charter of Charity* was of een

(hypothetisch!) oudere of tussentijdse versie. Maar misschien doet het er niet toe! Het *Charter of Charity*, zoals het in de praktijk fungeerde, leek meer op een computertekst dan op de tien geboden, eens en voor altijd op stenen tafelen gebeiteld: het werd voortdurend aangevuld, geïnterpreteerd en herwerkt, om het te maken tot een werkbaar instrument in het bestuur van een zich uitbreidende Orde. Tegen de tijd van de cisterciënzerpaus Eugenius III vroegen gewijzigde omstandigheden om zodanige aanpassingen, dat een nieuwe bekrachtiging gevraagd en ook verkregen werd.

d: het Posterior Charter of Charity 1165-1173

Het *Posterior Charter of Charity* trekt de lijn van het eerste verder door, maar integreert verdere veranderingen, afkomstig van het Generaal Kapittel, alsook materiaal uit pauselijke teksten. De belangrijkste daarvan zullen we later in deze Unit bestuderen.

Het is deze tekst van het *Posterior Charter of Charity* die als uiteindelijke versie van de wetgevende tekst aanvaard werd.

e) Samenvatting: er zit een lijn in de veranderingen.

Naarmate het *Liefdecharter* evolueerde zien we een voortschrijdende beweging weg van de spirituele en broederlijke toon van het eerste document, naar steeds grotere wettelijke precisie, misschien veroorzaakt door een algemeen verhoogde graad van canonisch bewustzijn in de kerk, dat al duidelijk was bij de publikatie van Gratianus' *Decretalen* in 1140, en dat later een hoogtepunt zou bereiken onder het pontificaat van Innocentius III (1198-1216). Een stuk van het idealisme van de begintijd was door de feiten zelf reeds uitgehold.

De afvalligheid van Arnoldus van Morimond (1124) bracht de mogelijkheid aan het licht, dat zelfs abten ernstig in de fout konden gaan. Tengevolge daarvan werden maatregelen voorzien om te kunnen reageren tegen misstappen van abten (CC 7.2). Daarbij komt nog dat sommige abten geneigd waren om een berisping te ontlopen door afwezig te blijven op het Generaal Kapittel: daarom werd de deelname verplicht en de redenen voor afwezigheid werden steeds meer ingeperkt en afgelijnd (CC 8.4). Het geval van abt Guy, de desastreuze opvolger van Stephanus in Cîteaux (1134), toonde aan dat het onwijs was te veronderstellen dat de abt van het Moederklooster noodzakelijkerwijze de waarden van de Orde hoog zou houden. Daarom werd het gezag steeds meer verlegd van de abt van Cîteaux naar het Generaal Kapittel, en werden bepaalde structuren uitgedokterd om hem eventueel te kunnen afzetten (CC 9.6). De collegiale term 'co- (mede-)abt' begon in bepaalde contexten opgang te maken. Stichtingen van stichtingen vroegen om een ruimere juridische structuur (CC 8.2), maar de mogelijkheid van ondergroeperingen, parallel met de filiatie-lijn, werd met argwaan bekeken (CC 8.3). Het zich beroepen op de plaatselijke bisschop werd meer en meer afgeremd. De ervaring van hongersnood en andere moeilijkheden verplichtte tot het nadenken over (vormen van) wederzijdse ondersteuning (CC 7.4). Naarmate de jaren hun tol eisten aan abten, moesten maatregelen genomen worden om de vacante ambten in te vullen, inclusief dat van de abt van Cîteaux (CC 11). Met de aanvullingen van de verschillende statuten van de Generale Kapittels krijgen we de indruk van een organisatie die zich realistisch aanpast aan gewijzigde omstandigheden, en die probeert om haar oorspronkelijk karakter te bewaren door een verfijning van de rechtspraak.

Uit het 'Exordium Cistercii' 2.11-12

Meer nog, vanaf het eerste begin, toen de nieuwe aanplanting was begonnen te bloeien met nieuwe loten, had de eerbiedwaardige abt Stephanus, met een heldere waakzame scherpzinnigheid, op voorhand in een document van bewonderenswaardige onderscheiding voorzien, als een soort snoeimes, om (namelijk) de aankomende scheuten van schisma (scheuring) weg te snijden, die bij hun groei tegelijk ook de bloeiende vruchten van onderlinge vrede zouden (kunnen) verstikken. Daarom wenste hij dit document de passende naam te geven van 'Liefde-charter', omdat elk artikel ervan 'geurt' naar wat eigen is aan de liefde, zodat eigenlijk in al deze hoofdstukken niets anders nagestreefd wordt dan dit éne: 'Zorgt dat gij niemand iets schuldig zijt, uw enige schuld blijve de onderlinge liefde' (Rom 13,8).

Latijnse tekst én Franse vertaling in 'Citeaux. Documents primitifs', Comment. Cist. 1988, p p 116-117).

2. 'AANDACHTIGE LEZING VAN HET 'EERSTE (PRIOR) LIEFDECHARTER'

(In dit stadium is het goed nog eens wat materiaal uit Unit 4, deel 5 te herlezen.)

a) De Proloog

Deze inleiding werd waarschijnlijk toegevoegd met het oog op de goedkeuring in 1152. Als aanleiding (oorsprong) van *het Liefdecharter* wordt gegeven de noodzaak van een basis-wetgevende tekst, waaraan de plaatselijke bisschop bereid moet zijn zijn goedkeuring te geven voordat een nieuwe stichting in zijn bisdom kan gebeuren. Hierachter zit het verlangen om (vooral) de vrede te bewaren, waarschijnlijk in de veronderstelling dat de kwaliteit van het monastieke leven vermindert in een sfeer van conflicten en processen.

Positiever gezegd roept het het thema op van **eensgezindheid (unanimiteit)**. (Zie hiervoor Unit 7). Men drukt de hoop uit dat de monniken, in de kloosters verspreid over de hele wereld, alhoewel lichamelijk gescheiden toch 'geestelijk op onverbreekelijke wijze aan elkaar zouden worden gesmeed': '*animis indissolubiliter conglutinentur*', hetzelfde gevoel dat ook in het stichtingscharter van La Ferté wordt uitgedrukt: 'gescheiden naar het lichaam maar niet naar de ziel'. Het sterkste bewijs dat de orde gebouwd is op liefde, is het feit dat de nieuwe stichtingen financieel onafhankelijk gelaten worden en nogal gelijk(waardig): zij worden geen winstgevende bijhuizen die bestaan in functie van het moederhuis!

! Let op de uitdrukking in vers 2: 'de heer abt Stephanus en zijn broeders bepaalden dat..'. Het werkwoord is in het meervoud, daaruit blijkt dat de beslissing door velen gebeurde.

Zie ook de volgende teksten:

- a) Klein Exordium (Exordium Parvum, EP) 15.2: 'Alsdan bepaalden de voormelde abt (= Albericus) en zijn broeders eenparig dat..'
- b) EP 17.4: 'In Stephanus' tijd kwamen de broeders en hun abt overeen om te verbieden.'
- c) Voorwoord op de 'Bijbel van Stephanus Harding': 'Op gezag van God en van onze

gemeenschap..'

d) Voorwoord op het Hymnarium (Hymnenboek): 'Door het gemeenschappelijk advies en de goedkeuring van onze broeders hebben wij beslist.. Daarom, op gezag van God en van onszelf..'

e) Stichtingscharter van La Ferté: 'Het behaagde (aan) de abt van deze plaats, genaamd Stephanus, én aan de broeders, om een andere plaats te zoeken..'

Welke conclusies kan je trekken uit zo'n teksten m.b.t. de besluitvorming in het Nieuw Klooster? Zijn deze teksten eenvoudigweg een overschildering van een autocratische realiteit of was er effectief een bepaalde mate van consultatie en collegialiteit?

b) Hoofdstukken 1 tot 3: de primitieve kern

Hoofdstuk 1 begint met een verwijzing naar RB 61.10 en misschien ook naar Lucas 17,10. Stephanus' gedachtengang is waarschijnlijk achterste voren gepresenteerd. Waarschijnlijk was zijn grootste zorg te vermijden dat de monniken, uitgezonden naar de nieuwe stichtingen en daardoor 'lichamelijk van elkaar gescheiden' daarin een voorwendsel zouden vinden tot afzwakking van de hervormde observantie die door Citeaux werd gevolgd. Daarom behield hij voor zichzelf de plicht tot pastorale supervisie en - dat is zeker inbegrepen - het recht om correcties aan te brengen indien de nieuwgestichte kloosters zouden afwijken van het ideaal, hoe weinig ook. En om de opwerping te ontzenuwen dat hij dit alleen maar doet om beslag te kunnen leggen op hun geld, laat hij zijn principieusverklaring voôrafgaan door een duidelijke bekentenis dat hij geen enkele slechte bedoeling heeft met hun tijdelijke bezittingen.

CC 4.5

De abt van het Nieuw Klooster moet er zich voor hoeden wát dan ook te doen of te bevelen of te handelen betreffende het tijdelijke van die plaats waar hij komt, tégen de wil van de abt en de broeders

- ! Let op de menselijke en monastieke toon van hoofdstuk 1, waarschijnlijk bedoeld om de goodwill (welwillendheid) van de lezers te winnen. De auteur schrijft niet als wetgever, maar als monnik.
- ! Het belang van de waarde van de armoede wordt opnieuw beklemtoond.
- ! De plaats van de Regel van Benedictus in de denkwijze van de eerste Cisterciënzers wordt in dit hoofdstuk overvloedig aangetoond.

Hoofdstuk 2 formuleert het principe dat de nieuwe stichtingen de cisterciënzer- interpretatie van de Regel van Benedictus moeten volgen, zowel in de interpretatie als in de concrete praktijk. In dit stadium worden de middelen waarmee deze eensgezindheid tot stand moet komen nog niet nader bepaald. Het ideaal is: het grondbeginsel van het continue gezag van

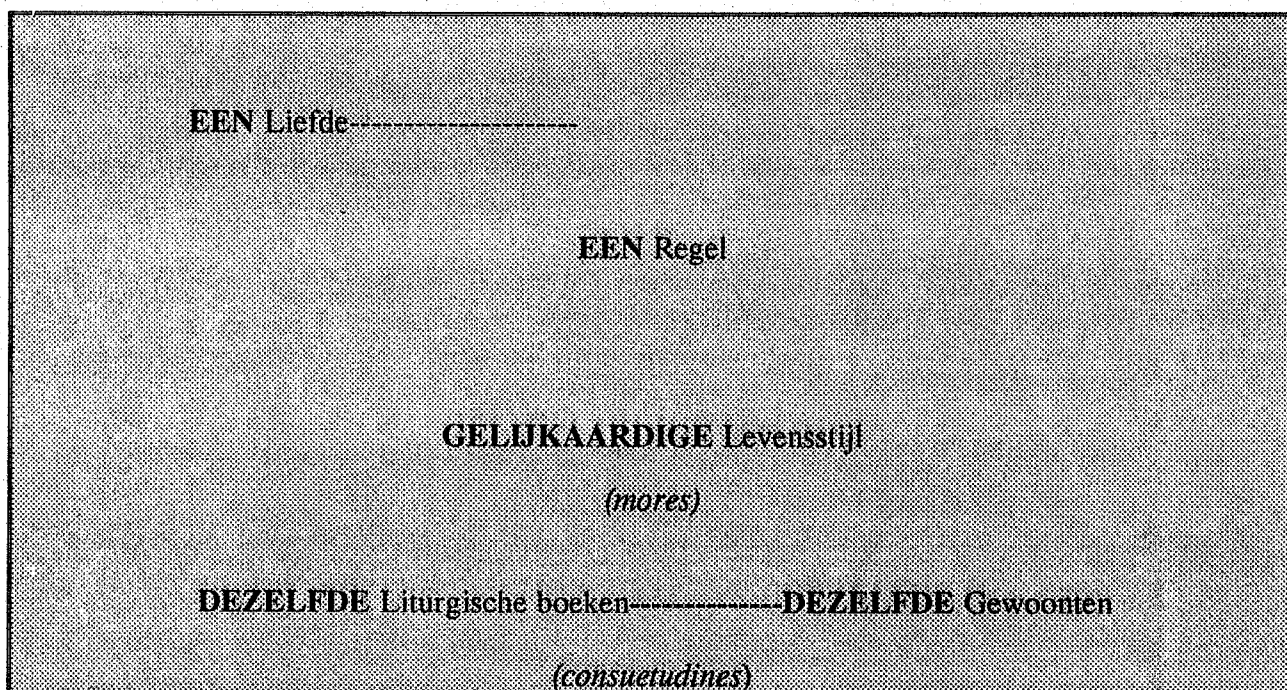
vader-abt over zijn dochterhuis, én van het gezag van het Generaal Kapittel om tussen te komen indien er problemen zijn.

Hoofdstuk 3 handelt over het bewaren en propageren van de liturgische hervormingen die 'met veel inspanning' en 'met zoveel zweet' in het 'Nieuw Klooster uitgewerkt werden: de hymnen, de Misgezangen en misschien ook de verbeterde Bijbel. De aangegeven reden is: het voordeel van dezelfde gebruiken, omdat monniken vaak van het éne naar het andere klooster gaan (!). Achter deze opvallende verantwoording zit waarschijnlijk het verlangen om de authentieke teksten, in Citeaux gerealiseerd, zo maximaal mogelijk te laten circuleren en verspreiden.

Het hoofdstuk eindigt met een principeverklaring: '..zodat in onze handelingen geen verscheidenheid bestaat, maar dat wij leven in één liefde en één Regel, en volgens gelijkaardige gebruiken'.

! Wij zullen in Unit 9 een aantal wisselvalligheden bestuderen uit de oudste liturgische geschiedenis van de Orde.

! Let op de verschillende benamingen om de eensgezindheid aan te duiden. Ook al is er (slechts) één Liefde, één Regel en één Orde waarbinnen allen dezelfde liturgische teksten en gewoonten volgen, toch wordt de levensstijl in de verschillende kloosters niet 'één' of 'dezelfde' genoemd maar 'gelijkaardig'. Het woord 'uniform - éénvormig' wordt hier niet gebruikt.

Moderne opvattingen over 'eenheid' hebben de neiging om te reduceren: ze houden een afzwakking in van de véélheid door de eliminatie van alternatieven. Een oudere opvatting over eenheid bestaat hierin dat het een kracht is die werkelijkheden - die van nature verschillend zijn - toch bij elkaar houdt ('conglutinare'). Eenheid bracht verschillen tot harmonie, en werd niet beschouwd als onverenigbaar met pluraliteit.

Een goed voorbeeld hiervan kunnen we vinden in Bernardus' preek *'De diversis'* 42.4, waar 'dezelfde levenswijze' (*unius moris*) beschreven wordt onder véle onherleidbare vorm(geving)en. Wanneer wij (dus) vandaag middeleeuwse teksten over eenheid lezen, dan moeten we vermijden om onze moderne, versmalde vooropstellingen daarop te projecteren.

c) Hoofdstukken 4 tot 7: de basisstructuren van de Orde

Hoofdstuk 4 heeft een ronkende titel 'De verhouding (het algemene statuut) tussen de abdijen', de inhoud is nochtans maar dunnetjes.

i. De abt van Citeaux krijgt de ereplaats in de andere kloosters die hij bezoekt, behalve dat hij gewoon méé-eet in de gezamenlijke refter i.p.v. met de gasten. De aangegeven reden, nl 'voor het behoud van de goede orde', gaat nauwelijks op, omdat het de gewoonte was dat de abt met de gasten at (cf RB 56 en *'Ecclesiastica Officia'* 109). De refter van de monniken behoorde tot het terrein van de prior!

ii. Dezelfde hoffelijkheid wordt aan alle abten van onze Orde betoond. Deze zorg voor de éérste plaats, net als zovele andere kleinigheden, is iets wat op zichzelf niet belangrijk is, maar wel mogelijk ongemak en wrevél kan veroorzaken. Door de gevallen van voorrang duidelijk af te bakenen worden moeilijkheden op voorhand vermeden.

iii. Enkel de plaatselijke abt kan tot de professie toelaten en novicen zegenen, ook al is de vader-abt (= pater-immediatus) of de abt van Citeaux aanwezig. In de *éérste versie van het Liefdecharter* werd de professie van novicen als een geldige reden beschouwd voor een abt om afwezig te blijven van het Generaal Kapittel (CC 8.4). Deze concessie werd in de *Posterior Charter of Charity* geschrapt.

iv. De abt van Citeaux heeft geen recht om tussen te komen in het gewone bestuur van andere kloosters, tenzij er misbruiken zijn tegen de Regel of de Statuten van de Orde. In dat geval 'moet hij er zich liefdevol op toeleggen (*'studeat'*) om' correcties aan te brengen - dus hij moet de zaak echt bestuderen en niet reageren vanuit eerste indrukken - en dit met het advies van de plaatselijke abt en ook, als hij in huis is, in zijn aanwezigheid. De waardigheid van een autonome gemeenschap vereist dat de plaatselijke abt niet nodeloos in eigen gemeenschap opzij geschoven wordt door de bezoekende abt.

De *posterior Charter of Charity* voegt hier nog een scherpe paragraaf aan toe, gebaseerd op de *'Bevestigingsacte'* van (paus) Eugenius III: 'Dat geen onzer kerken noch een persoon van onze Orde het wáge een privilege strijdig met de algemene wetten derzelfde Orde te vragen van om 't even wie, noch dergelijk privilege, hoe dan ook verkregen, te behouden'.

Hoofdstuk 5 legt op, minstens één maal per jaar op bezoek te gaan om te zien hoe alles verloopt. Dit vaderlijk 'bezoek' werd later een reguliere 'visitatie' met de publicatie van het statuut *'Over de vorm van de Visit.'* Meer frekwente bezoeken werden meer en meer gezien als reden tot feestelijkheden.

Moeilijkheden bij de Jaarlijkse Visitatie

De jaarlijkse visitatie van elk klooster door de abt van het moederhuis kwam eveneens in het gedrang vanwege de ongemakken van de reis, of omdat door het grote aantal dochterhuizen, sommige abten tot al te veel visitaties verplicht waren. Citeaux had bijvoorbeeld 24 rechtstreekse dochterabdijen, Pontigny 16, Morimond 27 en Clairvaux meer dan 80. Voor deze abten, en voor anderen in een soortgelijke situatie, was het natuurlijk ondoenlijk, zulk een groot aantal kloosters te gaan bezoeken. Daarom lieten zij dit aan een plaatsvervanger over, ofwel lieten zij de visitatie eenvoudig achterwege. In beide gevallen moest doeltreffend toezicht op de ondergeschikte huizen in gebreke blijven.

Louis J. Lekai, 'De Orde van Citeaux', p 57-58

Hoofdstuk 6 heeft het over abten die Citeaux bezoeken. Merkwaardig genoeg lijkt het de afwezigheid uit zijn klooster van de abt van het moederklooster als normaal te beschouwen. In dat geval handelt de bezoekende abt in zijn plaats voor de erefuncties, maar het gewone beheer van het huis wordt overge- laten aan de prior.

Hoofdstuk 7 gaat over het Generaal Kapittel. Voor de toekomst wordt gedacht aan een jaarlijks kapittel van abten dat in Citeaux zal doorgaan. Oorspronkelijk sloten de abten gewoon aan bij het conventueel kapittel van het moeder- huis in een gezamenlijke zitting. Dit evolueerde geleidelijk aan naar een samenkomst van enkel maar abten. De keuze van het tijdstip voor het Generaal Kapittel wordt in de tekst nog opgehouden. Later verschoof dit naar de maand september, en dat werd dan ook vastgelegd in 1162. Het kapittel had vele overlappende functies:

- i. Er werd aandacht besteed aan de geestelijke situatie van iedere abt.
- ii. De Regel van de h. Benedictus en de statuten van de Orde werden aangepast of meer uitdrukkelijk ge- nterpreteerd, rekening houdend met nieuwe situaties. En de groep van abten had het recht om deze besluiten uit te vaardigen.
- iii. De zin voor onderlinge vrede en liefde binnen de Orde werd, indien nodig, hersteld en versterkt.
- iv. Nalatige, wereldse of ondeugdelijke (immorele?) abten werden in het kapittel op het matje geroepen (aangeklaagd) en kregen een boete.
- v. Kloosters in grote financiële moeilijkheden ('in een ondraaglijke armoede') werden door alle abten, 'ontvlamd door het grootste lief- vuur', geholpen.

Nâ CC 7.3 handelt het *lâtere Liefdescharter* over twisten, ernstige fouten, verschillende meningen en onenigheid, en probeert het middelen voor te schrijven om de schadelijke gevolgen te beperken en een heldere oplossing voor te stellen. Deze toevoeging is duidelijk een echo van de ervaring van lâtere generaties met Generale Kapittels 'in patstelling.' Tegelijk moet gezegd worden dat het geenszins gezonde jurisprudentie is om de uiteindelijke beslissing over te laten 'aan de abt van Cîteaux en aan hen die het meest oordeelkundig en het best geschikt blijken te zijn' - want de meningen omtrent wie geschikt zijn kunnen nogal

verschillen!

Het is best mogelijk om in al de voorzieningen van de hoofdstukken 4 tot 7 niets méér te zien dan het concreet ten uitvoer brengen van het verlangen dat de kloosters effectief zouden leven in onderlinge liefde.

De indruk die na lezing van deze hoofdstukken overblijft is dat in de periode dat ze samengesteld werden, de Orde nog een relatief eenvoudig geheel was dat met - nog relatief weinig - broederlijke en informele structuren bestuurd kon worden, en waarbij de pastorale methoden die gangbaar waren in de plaatselijke gemeenschappen overgedragen werden op de grote Orde. Maar heel spoedig zal, in het zog van geografische uitbreiding en vergroting van bestaande kloosters, de samenstelling (de structuur) van de Orde ingewikkelder worden.

Vervelend is dat het materiaal van de tekst in de twee versies van het Liefdescharter op een verschillende manier geordend is.

Volgorde van CCI
Hoofdstukken in CC2

(CCI) 5:	Visitatie
(CCI) 6:	Onthaal van abten van dochterhuizen
(CCI) 10:	Voorrang tussen verschillende filiaties
(CCI) 8:	Kleindochterhuizen
(CCI) 7:	Generale Kapittels
(CCI) 11:	Overlijdens en verkiezingen
(CCI) 9:	Falende abten

Dit is een logischer volgorde, maar onderlinge verwijzingen zijn moeilijk.

d) Hoofdstukken 8 tot 11: Latere toevoegingen (Nabeschouwingen)

De laatste hoofdstukken van *het Liefdescharter* proberen sommige gegevens van de nieuwe situatie aan te pakken.

Hoofdstuk 8 (met zijn uitgebreide titel) opteert voor één enkele Orde als het beste middel om de waarden van de hervorming te beveiligen, in plaats van de kloosters toe te staan in filiaties uiteen te vallen. Het voorzigt ook in een wederzijdse bevruchting (kruisbestuiving!) en de mogelijkheid van een meer belangeloze pastorale interventie. Latere Generale Kapittels deden vaak een beroep op de diensten van 'neutrale' (niet-betrokken) abten om te bemiddelen bij conflicten of een onderzoek in te stellen naar schulden.

Allen moeten naar het jaarlijks kapittel komen. Indien de abt een geldige reden heeft om occasioneel afwezig te zijn, dan moet de prior gaan, zodat geen enkele gemeenschap verstoken zou blijven van de volgehouden pastorale bezorgdheid van het college van abten. Een autonome en 'ommuurde' gemeenschap kan gemakkelijk op zichzelf gecentreerd raken, in zülke mate dat eerlijkheid en gezond verstand in het gedrang komen, een gesloten systeem dus. Interactie op het niveau van de Orde dient (dat als een soort 'realiteitstherapie'. Buitenstaanders stellen soms vragen waar 'insiders' geen enkel probleem meer kunnen (of misschien niet mogen!) zien.

Hoofdstuk 9 handelt over nalatige abten. De schuldige abt wordt tot vier maal toe gewaarschuwd, ofwel persoonlijk door de abt van Cîteaux, ofwel door de prior van Cîteaux of per brief. Volgens de gewoonte vermeld in de Regel van Benedictus voor een dergelijke situatie (zie RB 64.4), wordt verwezen naar de plaatselijke bisschop en gevraagd om zijn tussenkomst. Indien de bisschop echter niet voldoende opkomt voor de integriteit van de monastieke waarden, dan moet de abt van Cîteaux zelf optreden, bijgestaan door andere 'zwaargewichten' van de Orde. Ze moeten de overtreder afzetten en de gemeenschap zulkdanig advies geven dat een waardige opvolger verkozen wordt.

Bemerk de dubbelzinnige benadering: éérst de bisschop en daarna de Orde, met een onduidelijke afbakening van juridische bevoegdheden. Dit is geen goede wetgeving; daarom zal de *lâtere* versie van de CC (posterior) dit beroep op de bisschop weglaten. De abt van Cîteaux neemt nu éérst het initiatief.

Indien de monniken deze pastorale tussenkomst weigeren te aanvaarden, dan worden ze geëxcommuniceerd, met de mogelijkheid nochtans om naar Cîteaux over te gaan voor wie wil ontsnappen aan de censuur (CC 9.4-5).

Procedures worden verder uitgewerkt om het hoofd te bieden aan het probleem indien de abt van Cîteaux zélf de verkeerde weg opgaat (CC 9~6-12). En ook hier wordt in de *lâtere* CC het beroep op de bisschop geschrapt uit de procedure.

Hoofdstuk 10 geeft verdere regels omtrent de voorrang onder de abten. Het geval van de celebrant 'in albe' (die voorrang krijgt ondanks zijn jongere leeftijd) is weggelaten in CC 2 (posterior).

Hoofdstuk 11 geeft bepalingen bij de dood van een abt en de daaropvolgende verandering van bestuur. Ook al worden de verkiezingen nader bepaald, toch worden de modaliteiten niét nader bepaald noch de mate van invloed van vader-abt bij het 'adviseren' van de kiesgerechtigden

Let er in CC 9.6 en 9.12 op dat de rol die in CC 1 toebedeeld wordt aan de abten van La Ferté, Pontigny en Clairvaux, in CC 2 uitgebreid wordt met Morimond.

Het interim-bestuur van de abt van La Ferté in de CC 1-versie van CC 11.3~wordt in de CC 2-versie vervangen door dat van de vier proto-abten, inclusief Morimond.

De term 'Nieuw Klooster' in CC 1 wordt in CC 2 'Cîteaux, ons aller moeder'.

Bij onze lectuur van *het Liefdecharter* is het belangrijk om niet te verdwalen in wettelijke en historische kwesties, maar telkens opnieuw de aandacht te richten op de motieven voor deze reglementen en de geestelijke principes die erachter zitten. De bedoeling van dit document was om een geest van wederzijdse liefde tussen de cisterciënzerkloosters op te bouwen, om een 'geenschap van gemeenschappen' in het leven te roepen, zodat elkeen geholpen werd om trouw te kunnen blijven aan de bijzondere genade van het charisma. Wanneer EC (Exordium Cistercii) 2.12 zegt 'dat elk artikel (ervan) 'geurt' naar wat eigen is aan de liefde' dan geeft dit ons een belangrijk interpretatie-principe. Indien wij bij onze lectuur wegdrijven van het spirituele vlak, dan is de kans groot dat we de tekst die voor ons ligt verkéerd lezen. Enkel wanneer wij aandacht hebben voor de menselijke en monastieke waarden van het Liefdecharter, zal het een middel kunnen zijn tot vernieuwing en groei.

Extra Lectuur, zoals bij Unit 3.

Unit 5: Primitieve Bronnen I
'Abbatiae Alpensis Creatio' (proeve van vertaling)

Wij willen aan alle kinderen van de Kerk, zowel in het heden als in de toekomst, bekend maken wat wij, nl de monniken van het klooster ('coenobium' van Molesme en de broeders van het klooster ('locus') van Aulps beslist hebben m.b.t. de wijding van de abt van dat klooster en zijn ondergeschiktheid. Vroeger, toen het land (de grond) nog bezit was van onze kerk en bestond als een volledig afhankelijke kluis, hebben de broeders van die plaats

- geïnspireerd door God, en strikter ('arcius') vasthoudend aan de voorschriften van onze heilige vader Benedictus, en aangemoedigd door de raadgevingen van bepaalde godsdienstige mannen, en ook onderwezen door het gezag van de Regel - ons gevraagd om hen een eigen abt te geven.

Als smekelingen volhardden zij op ons kapittel met deze vraag, zodat wij er tenslotte mee instemden dat, bij het overlijden van de abt van die plaats, al zijn opvolgers, net zoals de eerste abt had gedaan, erkenning (toelating) moesten zoeken te verkrijgen van ons klooster, en slechts in functie zouden treden door de aanvaarding van de verantwoordelijkheid voor die plaats uit de handen van onze abt.

Indien onze abt (nl van Molesme) op bezoek gaat naar die plaats, dan moet hem alle eer bewezen worden, zowel door de aan hem voorbehouden zetel, als in de hoeveelheid wijn ('iusticia'), zoals in de Regel voorzien.

Indien het zou gebeuren - wat God verhoede - dat het kwaad van onenigheid zou losbarsten tussen deze broeders en hun abt, dan zal onze abt, en géén ander, erbij gehaald worden om de zaak te onderzoeken en de vrede te herstellen. Ook hebben wij besloten dat, wanneer een broeder van die plaats die over iets geërgerd is en bij ons toevlucht zoekt, of (wanneer) een van onze broeders hetzelfde probeert bij hén, hij niet mag ontvangen worden zonder de toelating van zijn eigen abt.

Indien het zou gebeuren - wat God verhoede - dat deze broeders afvallig zouden worden aan de gestrengheid die ze aangenomen en terugkeren naar de wereld (het seculiere leven), dan zal deze plaats opnieuw worden wat ze vroeger was, nl één van onze kluisen.

Dit werd uitgevaardigd door dom Robertus, eerste abt van Molesme, in aanwezigheid van de ondergetekenden: dom Guido, aangesteld als eerste abt van die plaats, Albericus prior van Molesme, Ada monnik, Walter monnik, Liescelinus monnik, en Stephanus monnik, door wiens hand dit werd geschreven.

(Volgt nog een lijst van andere ondertekenaars)

(Latijnse tekst in: Bouton-Van Damme 'Les plus anciens textes de Cîteaux', Achel 1974, p 129-130)

Exordium

Unit 5: Primitieve Bronnen 2

'Concordia Molismensis' (proeve van vertaling)

De abt van Aulps en de abt van Balerne hebben een onderling meningsverschil.

Zij hebben lange tijd ruzie gemaakt over de kwestie van de ondergeschiktheid van de kerk van Balerne, waardoor deze afhankelijk zou zijn van Aulps.

Tenslotte hebben zij eenstemmig en in dezelfde geest beroep gedaan op Molesme, opdat door het oordeel of de overeenkomst van dom Robertus (de eerste abt van die plaats) én van zijn broeders, deze langdurige onenigheid een oplossing zou vinden. Beide abten zijn het eens om het advies van de kerk van Molesme te bevestigen en voor altijd te bekrachtigen.

Onder voorzitterschap van dom Robertus, de abt van Molesme, en in aanwezigheid van dom Lambertus (.), en in aanwezigheid van de gehele broedercommuniteit, werd de vrede en de overeenkomst tussen de voornoemde kerken op deze wijze bepaald:

De voornoemde abten hebben beslist - en daarbij schuiven ze alle ruzies en overeenkomsten uit het verleden terzijde - dat de abt van Balerne ondergeschikt is aan de abt van Aulps, zodanig dat, wanneer de abt van Aulps in Balerne komt, hij daar de voorrang krijgt. Allen zullen (hem) gehoorzamen, welke maatregelen of bepalingen hij ook uitvaardigt, indien deze rechtvaardig zijn en overeenstemmen met de Regel, en volgens de raad van de abt en de broeders van die plaats.

Indien blijkt dat de abt van Balerne de heilige Regel minacht of wanneer hij in een zaak waar hij moest optreden te vór is gegaan, dan moet de abt van Aulps hem vermanen, twee, drie of vier keren. Indien hij de situatie rechtzet, OK. Indien hij weigert hieraan gevolg te geven of het waagt in opstand te komen tegen de abt van Aulps, dan zal deze laatste hem uitnodigen naar zijn eigen kapittel in Aulps en dáár zijn zaak behandelen, maar in overeenstemming met God, zoals zo iemand past, en zonder enig geweld.

Indien de zaak ernstig is of zodanig dat ze niet op deze manier kan opgelost worden, dan zal de abt van Aulps de abt van Molesme daarvan op de hoogte stellen, en deze zal zich dan persoonlijk belasten met deze terechtwijzing of dit toevertrouwen aan iemand anders die in zijn ogen daarvoor waardig is.

Wanneer de abt van Balerne vindt dat hij onrechtvaardig behandeld werd, dan is het hem op dezelfde manier toegestaan beroep te doen op een hoorzitting van de kerk van Molesme, nadat hij vooraf dezelfde abt ingelicht heeft. Geen van beiden mag een verzoek richten voor enige andere hoorzitting over om 't even welke zaak of onenigheid, voordat Molesme zich daaruit teruggetrokken heeft.

Indien de abt van Balerne, ten behoeve van de tucht van de kerk of enige andere noodzaak, graag een aantal broeders van Aulps bij zich wil hebben, dan moet de abt van Aulps liefdevol zoveel mogelijk geven als hij kan, en hen (de broeders) daarbij onderrichten dat ze aan de abt van Balerne moeten gehoorzamen als aan hemzelf. Nochtans zal géén van hen (nI deze abten), zonder wederzijds akkoord, één van hun eigen profosten ontvangen of in zijn klooster te verblijven.

Bovendien zal Aulps geen geweld noch afpersing gebruiken t.o.v. de tijdelijke inkomsten van Balerne, en evenmin de monniken van Balerne t.o.v. de bezittingen van Aulps, tenzij om elkaar in liefde te dienen.

Indien dom David op een of andere manier afstand doet van zijn abbatiaat, dan kan hij vrij naar Molesme gaan of, indien hij dit verkiest, naar de kerk van Aulps, maar níet naar een ander klooster.

Dit werd in het Jaar 1110 van de Menswording (incarnatie) van de Heer tijdens het kapittel bepaald door dom Robertus, eerste abt van die plaats, in aanwezigheid van dom Lambertus Pultariensis. De getuigen voor elke partij zijn:

Willem, de prior van Molesme, Girbaudus, subprior van het klooster, Toeobaudus, cantor,
Walter, secretaris, Richerius, schatbewaarder, Robertus, cellerier
- en uiteraard de gehele gemeenschap, klein en groot, ouderen en jongeren. S. Guido, abt van Aulps en
Andreas monnik. S. David, abt van Balerne en Stephanus zijn monnik.

(Latijnse tekst in: Bouton-Van Damme, p 130-131)

Exordium

Unit 5: Vragen voor persoonlijke reflectie en voor groepsgesprek

1. Welke drie punten hebben je het meest getroffen bij je laatste lectuur van het Liefdescharter? Schrijf ze op en deel ze mee aan de anderen.

a.

b.

c.

2. Lees wat paus Eugenius III schreef in zijn 'Bevestigings-akte' van 1152. Ga je akkoord met zijn interpretatie van 'eensgezindheid'?

'Het doel van dat besluit was, dat de Regel van de zalige Benedictus voor altijd nageleefd zou worden in alle kloosters van uw Orde, op dezelfde manier als hij in de kerk van Cîteaux wordt nageleefd. Ook mag geen enkel lid van uw Orde bij de lezing van de Regel een betekenis voorstaan die uitgaat boven het eenvoudige en gewone verstaan van de tekst. Maar - zoals deze dingen die besloten werden ook erkend werden - laat ook de Regel door iedereen begrepen (worden en nauwgezet nageleefd worden in uniformiteit ('uniformiter')) U moet volledig dezelfde observanties onderhouden ('penitus observantias') dezelfde gezangen en dezelfde liturgische boeken in alle kerken van uw Orde. Geen enkele kerk of persoon van uw Orde mag het wagen om aan het even wie een privilege te vragen tegen de instellingen van deze Orde, of het te behouden indien het reeds op één of andere manier verworven was.' (PL 180, col 154Zab)

3. Lees dit citaat uit het statuut 'De Forma Visitationis'. Drukt het adequaat (voldoende) de geest van het Liefdescharter uit? Komt het overeen met uw ervaring van de reguliere visitatie?

'Wanneer de visitator zijn visitatie doet, laat hij de grootst mogelijke zorg en ijver aan de dag leggen om nauwgezet en voorzichtig bepaalde excessen - indien nodig - te corrigeren, en het behoud van de vrede te bevorderen. En - voor zover hij kan én mag binnen de grenzen van de tucht binnen de Orde - laat hij de geesten van de broeders leiden naar een steeds grotere eerbied voor hun eigen abt en naar de genade van een wederzijdse liefde in Christus.'

4. Zijn de huidige structuren van de Orde i.v.m. supervisie effectief? Welk soort 'misbruiken' moet de visitator proberen te corrigeren?

5. Hoe kan het Generaal Kapittel een bepaalde gemeenschap helpen om haar beleving van de monastieke waarden te bevorderen?

CARTA CARITATIS PRIOR Proloog

2. Nog voordat de Cisterciënzer abdijen tot bloei kwamen, verordenden Dom Stephanus en zijn medebroeders, dat in geen geval abdijen in enig bisdom zouden gesticht worden, voordat de betrokken bisschop het decreet, vastgesteld tussen het klooster van Cîteaux en de daaruit voortgekomen dochterhuizen, zou hebben erkend en goedgekeurd. Zo wilde men iedere ergernis tussen de bisschop en de monniken vermijden.

3. Om derhalve in de toekomst een schipbreuk van de wederzijdse vrede te voorkomen, hebben voornoemde broeders in dit decreet uiteengezet en bepaald en aan hun opvolgers nagelaten, door welk verbond¹ en op welke wijze en vooral met welke liefde² hun monniken, die in de abdijen van de verschillende streken in de wereld lichamelijk gescheiden leven, naar de geest onverbreekbaar met elkaar verbonden moeten blijven.

4. Zij waren ook van oordeel dat dit decreet Carta Caritatis³ moet genoemd worden, omdat daarin geen enkele belasting wordt voorgeschreven, maar alleen de onderlinge liefde en het heil van de zielen in goddelijke en menselijke dingen wordt beoogd.

Inhoudsoverzicht

I Het moederklooster zal van haar dochterhuis geen materiële hulp verlangen.

II De Regel moet door allen op dezelfde wijze worden uitgelegd en onderhouden.

III Allen moeten dezelfde liturgische boeken en gebruiken hebben.

IV Grondstatuut tussen de abdijen.

V [Het moederklooster moet eenmaal per jaar het dochterhuis visiteren].

VI Welke eerbied men bewijst aan het dochterhuis bij een bezoek aan het moederhuis.

VII Het Generaal Kapittel van de abten in Cîteaux.

VIII Statuut over de betrekkingen tussen de dochterhuizen van Cîteaux en hun stichtingen. Allen moeten naar het Generaal Kapittel komen; over de penitentie voor hen die niet komen.

IX Over de abten die de Regel of de Orde minachten.

X De wet tussen de abdijen die niet van elkaar afhankelijk zijn.

XI Over de dood en de keuze van abten.

HOOFDSTUK 1

Het moederklooster zal van haar dochterhuis geen materiële hulp verlangen.

2. Daar wij erkennen dat wij allen dienstknechten zijn - zij het ook onnutte⁴ van de ene ware Koning, Heer en Meester⁵, leggen wij aan de abdijen en aan de monniken, onze medebroeders, die Gods Vaderlijke op verscheidene plaatsen door toedoen van ons, armzalige mensen, tot het onderhouden van de regeltucht heeft gebracht, geen enkele belasting op van aards gewin of tijdelijke goederen.

3. Daar wij immers slechts verlangen, hen en de andere kinderen van de Kerk tot nut te zijn⁶, ligt het niet in onze bedoeling iets tegen hen te doen wat hun zwaar⁷ zou vallen, niets wat hun bezit vermindert. Als wij ons verrijken uit hun armoede, dan kunnen wij het kwaad van de hebzucht⁸ niet vermijden, dat volgens de Apostel gelijk staat met afgoderij⁹.

4. De zorg voor hun zielen¹⁰ verlangen wij echter uit liefde te behouden, opdat zij - als zij ooit wat God verhoede - van hun geloften en van het onderhouden van de H. Regel zouden trachten af te wijken, zij door onze goede zorgen op hun rechte levensbaan zouden kunnen terugkeren.

HOOFDSTUK II

De Regel moet door allen op dezelfde wijze worden uitgelegd en onderhouden.

2. Wij verlangen dan van nu af en bevelen hun, de Regel van de Z. Benedictus in alles¹¹ te onderhouden zoals hij in het Nieuwe Klooster onderhouden wordt. Zij mogen geen andere zin geven aan de tekst van de Regel, maar ook zij moeten hem verstaan en onderhouden zoals onze voorgangers en heilige Vaders, de monniken namelijk van het Nieuwe Klooster, hem hebben verstaan en onderhouden.

HOOFDSTUK III

Allen moeten dezelfde liturgische boeken en gebruiken hebben.

2. En daar wij al hun monniken, die naar ons komen in ons klooster opnemen, en zij de onzen wederkerig in hun kloosters, daarom achten wij het als vanzelf sprekend, en verlangen het ook uitdrukkelijk, dat hun levenswijze, de zang en alle boeken die nodig zijn voor de nachten en daggetijden en voor de Missen, overeenstemmen met de levenswijze en boeken van het Nieuwe Klooster, zodat er in ons doen en laten geen verschil is, maar wij allen leven in één liefde, onder één Regel en volgens een gelijkvormige levenswijze.

HOOFDSTUK IV

Grondstatuut tussen de abdijen.

2. Wanneer de abt van het Nieuwe Klooster ter Visitatie in een van onze kloosters komt, zal de abt van die plaats, als bewijs dat hij de kerk van Cîteaux als de moeder van zijn kerk erkent, hem overal in het klooster de voorrang geven¹². En de bezoekend abt zal de plaats van de abt van dat klooster innemen, zolang hij daar verblijft. Hij zal echter niet in het gastenhuis de maaltijd gebruiken, maar met de broeders in de refter, tot handhaving van de tucht¹³, tenzij de plaatselijke abt niet aanwezig zou zijn.

3. Zo zullen alle abten van onze Orde doen, als ze ergens komen. Indien meerdere abten tegelijk ergens komen, en de plaatselijke abt is afwezig, dan zal de oudste in rang onder hen met de gasten eten.

4. Een uitzondering hierop is, dat de plaatselijke abt de professie van zijn novicen na de voorgeschreven proeftijd aanneemt, ook als er een abt van hogere rang aanwezig is.

5. Ook zal de abt van het Nieuwe Klooster er zich voor wachten over de goederen van die plaats die hij visiteert, iets te beschikken of te regelen of zich daarmee in te laten tegen de wil van de abt¹⁴ en de broeders.

6. Als hem echter ter kennis komt, dat er tegen de voorschriften van de Regel of van de Orde in dat klooster misdaan wordt, zal hij in overleg met de aanwezige abt, zich toeleggen op een liefdevolle terechtwijzing. Is de plaatselijke abt niet aanwezig, dan zal de abt [van het Nieuwe Klooster] toch het verkeerde, dat hij heeft aangetroffen in orde brengen.

HOOFDSTUK V

Het Moederklooster moet eenmaal per jaar het dochterhuis bezoeken

Eenmaal in het jaar zal de abt van het Moederklooster alle huizen visiteren die hij gesticht heeft; en als hij ze vaker bezoekt, zullen zij er zich des te meer over verheugen.

HOOFDSTUK VI

Welke eerbied wordt betoond aan het dochterhuis bij een bezoek aan het Moederklooster.

2. Als een abt van een van die kloosters in het Nieuwe Klooster komt, zal men hem de hem toekomende eer bewijzen: hij zal de plaats innemen in het gestoelte van de abt, *hij ontvangt de gasten en eet met hen*, als de plaatselijke abt afwezig is. Is deze echter aanwezig, dan zal hij niets van dat alles doen, maar in de refter eten. De Prior van die plaats moet echter de aangelegenheden van het klooster regelen.

HOOFDSTUK VII

Het Generaal Kapittel van de abten in Cîteaux.

2. Alle abten van onze Orde moeten eenmaal per jaar op een door hen vastgelegde dag naar het Nieuwe Klooster komen, en daar zullen zij spreken over het heil van hun zielen¹⁵; indien er in de onderhouding van de H. Regel of de Ordesgebruiken iets te verbeteren of aan te vullen is, zullen zij dat regelen¹⁶; en de weldaad van de vrede en de liefde zullen zij onder elkaar hernieuwen¹⁷.

3. Indien echter bevonden is dat een abt minder ijver heeft voor de Regel of te veel opgaat in tijdelijke zaken, of in andere opzichten misdoet, dan zal hij daarvan met liefde beschuldigd worden. Hij vraagt om vergeving en volbrengt de voor die fout opgelegde boete. Maar alleen abten mogen zulk een aan klacht indienen.

4. Indien een kerk tot ondragelijke armoede vervallen is, zal de abt van dat coenobium er op bedacht zijn, deze aangelegenheid aan het hele Kapiittel voor te leggen. Dan zullen de abten in een zeer grote vurigheid van liefde ontstoken, zich haasten om die kerk in haar nood naar vermogen te ondersteunen, met de goederen die God hun heeft geschonken.

HOOFDSTUK VIII

Statuut over de betrekkingen tussen de dochterhuizen van Cîteaux en hun stichtingen. Allen moeten naar het Generaal Kapittel komen; wie niet komt, moet zich verontschuldigen en boete doen.

2. Wanneer nu door de genade Gods een van onze kerken zozeer in bloei toeneemt, dat zij een ander klooster kan stichten, zullen zij dezelfde bepaling die wij met onze medebroeders nakomen, zelf ook wederzijds onderhouden. *Wij willen echter ons dit ene voorbehouden, dat alle abten uit alle streken, op de dag die zij onder elkaar hebben vastgesteld, naar het Nieuwe Klooster komen, om daar aan de abt van dat klooster en aan het kapittel in alles te gehoorzamen, waar het de verbetering van mistoestanden betreft en de onderhouding van de H. Regel en de Ordensvoorschriften.*

3. Zij zelf mogen met hun dochterhuizen geen jaarlijks Kapittel houden.

4. Is een van onze abten door lichamelijke zwakte of door een

professie van novicen een keer verhinderd om op de vastgestelde dag op de voornoemde plaats te komen, dan zal hij zijn prior daarheen sturen, die aan het Kapittel de oorzaak van zijn afwezigheid mee zal delen, en die alles wat wij vastgesteld zullen hebben of gewijzigd, aan zijn abt en zijn broeders thuis zal doorgeven.

5. Wanneer ooit een abt het zou bestaan, om een andere reden van ons Generaal Kapittel weg te blijven, dan zal hij op het Kapittel van het volgend jaar om vergeving om voor zijn schuld vragen en net zo lang de boete volbrengen voor de lichtere schuld,¹⁸ als de Voorzitter van het Kapittel het goeddunkt.

HOOFDSTUK IX

Over abten die de Regel of de Orde minachten.

2. Zou iemand van de abten een verachter van de H. Regel of van onze Orde blijken te zijn¹⁹, of in te stemmen met de ondeugden van de hem toevertrouwde broeders²⁰, dan zal de abt van het Nieuwe Klooster er voor zorgen, om hem persoonlijk, of door de prior van zijn klooster, of door een brief, hem tot viermaal toe vermanen zich te beteren.

Weigert hij, dan zal de abt van een klooster in hogere rang er voor zorgen, dat de dwaling bekend wordt gemaakt aan de bisschop in wiens diocees die abt woont en aan de kannuniken van die kerk. Dezen zullen hem bij zich roepen, zijn geval met de voornoemde abt zorgvuldig bespreken en de schuldige ofwel tot verbetering brengen, ofwel -als hij onverbeterlijk zou zijn - uit de pastorale zorg ontheffen.

3. Als echter de bisschop en de clerus die overtreding van de H. Regel in dat klooster niet belangrijk vinden en niet van plan zijn om deze abt ofwel te verbeteren ofwel af te zetten, dan zal de abt van het Nieuwe Klooster en enige andere abten van onze Orde samen met hem naar desbetreffende klooster gaan, om de overtreder van de H. Regel uit zijn ambt te ontzetten. Vervolgens zullen de monniken van dat klooster in tegenwoordigheid van die abten en met de Raad iemand anders tot hun abt kiezen, die daartoe geschikt is²¹.

4. Als echter de abt en de monniken van die kerk de abten die bij hen komen, afwijzen en zich niet willen laten verbeteren door hen, dan zullen zij door de aanwezigen personen geëxcommuniceerd worden. In geval iemand van deze afgedwaalden in zich zelf keert, en de dood van zijn ziel wil ontvluchten, en in het verlangen om zijn leven te beteren naar zijn moederhuis, namelijk het Nieuwe Klooster, gaat om daar te wonen, dan zal hij als een zoon en een monnik van deze kerk worden opgenomen.

5. Buiten dit geval, dat onze medebroeders ten zeerste moeten vermijden, nemen wij geen enkele monnik van onze kloosters op om er te verblijven, zonder toestemming van zijn abt²². Omgekeerd nemen ook zij onze monniken niet bij hen op om er te verblijven. Wij sturen ook niet onze monniken tegen hun wil naar hun klooster, noch zij de hunnen naar ons.

6. Zouden echter de abten van onze kloosters merken, dat het Nieuwe klooster, hun Moederhuis, in zijn heilig voornemen nalatig wordt en van de rechte weg van de H. Regel of van de Orde afwijkt, dan zullen zij de abt van Cîteaux door de drie²³ primate-abten, namelijk van La Ferté Pontigny en Clairvaux namens de overige abten tot viermaal toe tot verbetering vermanen. Ook de overige maatregelen die wij voor andere abten die van de Regel afgedwaald zijn, hebben vastgesteld, zullen zij aan hem met zorg voltrekken. Alleen met deze uitzondering: als de abt van Cîteaux niet vrijwillig aftreedt, mogen zij uit zich zelf geen

andere in zijn plaats aanstellen, noch de weerspannige excommuniceren.

7. Want als hij met hun beslissing niet instemt, zullen zij zonder uitstel zijn trots melden aan de bisschop van Châlon en de kanunniken van die kerk, en hen verzoeken om hem voor te leiden. Na de behandeling van de aanklacht, kunnen zij hem dan ofwel volledig tot verbetering gebracht terugzenden, ofwel hem uit zijn pastorale zorg ontheffen²⁴.

8. Na zijn afzetting zullen de broeders van Cîteaux drie, of volgens wens ook meerdere boden naar de abdijen zenden, die rechtstreeks van uit het Nieuwe Klooster zijn gesticht. Dezen moeten binnen veertien dagen zo veel abten als mogelijk is samen roepen en met hun raad en hun hulp zich een abt kiezen, volgens Gods Voorzienigheid.

9. De Heer abt van La Ferté leidt intussen het klooster van Cîteaux totdat, ofwel daaraan door Gods barmhartigheid dezelfde leidman die bekeerd is van zijn dwaling, kan worden teruggegeven, ofwel op reguliere wijze aan een ander wordt onderworpen, die in de plaats treedt van zijn voorganger.

10. Als echter de bisschop en de geestelijkheid van de voornoemde plaats verzuimen om de overtreder te beoordelen op de door ons aangegeven manier, dan moeten alle abten van de rechtstreekse stichtingen van Cîteaux naar de plaats van de overtreder komen, en de overtreder van de H. Regel uit zijn ambt zetten, en aansluitend daarbij zullen de monniken van dat klooster in tegenwoordigheid van de abten en met hun raad, een abt aan hun hoofd stellen.

11. In geval echter die abt en zijn monniken weigeren onze abten te ontvangen en niet willen gehoorzamen, dan zullen dezen er niet voor terugschrikken, om hen met het zwaard van de excommunicatie te treffen²⁵ en ze af te hauen van het Lichaam van de Katholieke Kerk.

12. Als dan eindelijk een van deze opstandelingen tot bezinning komt en zijn ziel wil redden²⁶, kan hij in een van onze drie abdijen, in La Ferté, Pontigny of Clairvaux zijn toevlucht zoeken. Daar zal hij als huisgenoot²⁷ en mede-erfgenaar²⁸ van die kerk worden opgenomen, totdat hij op een goede dag weer terecht kan terugkeren in zijn eigen klooster, dat dan weer verzoend is. Intussen houden de abten hun jaarlijks Kapittel niet in het Nieuwe Klooster, maar op een door de drie genoemde abten plaats.

HOOFDSTUK 10

De wet tussen de abdijen die niet van elkaar afhankelijk zijn.

2. Tussen de abdijen die niet van elkaar afstammen, zal de volgende bepaling gelden: Elke abt zal overal in zijn klooster de voorrang geven aan zijn ambtsbroeder die hem bezoekt, opdat in vervulling ga: 'Voorkomt elkaar met eerbetoen'²⁹. Indien twee of meer daar samenkomen, dan zal de oudste in rang van die bezoekers, de eerste plaats innemen.

3. Allen evenwel, behalve de plaatselijke abt, zullen in de refter eten zoals we hierboven gezegd hebben. Maar indien zij hier of daar samen komen, dan zullen zij de rang innemen volgens de stichtingstijden van hun abdijen, zodat hij wiens kerk ouder is, ook de eerste zal zijn. Een uitzondering wordt gemaakt voor hem die een albe draagt³⁰. Hij staat dan vooraan en vervult de functie van de Prior aan de linker koorkant, zelfs al was hij de jongste van allen. Overal waar zij gaan zitten, zullen zij elkander met een buiging groeten.

HOOFDSTUK XI

Dood en keuze van een abt.

2. De broeders van het Nieuwe Klooster zullen na de dood van hun Vader, zoals hierboven is gezegd, drie of volgens wens, meerdere boden zenden naar de abten. Zij zullen zoveel abten bijeen roepen, als mogelijk is in veertien dagen, en met hun toestemming degene tot hun herder kiezen, die Gods Voorzienigheid voor hen bestemd heeft.

3. Ondertussen neemt de abt van La Ferté, zoals wij het reeds bij een andere vraagstelling gezegd hebben, in alles de plaats in van de overleden abt, totdat een andere abt is gekozen die met Gods hulp zijn plaats en de zorg voor dat klooster overneemt.

4. In de andere kloosters zullen de broeders van die plaats, als zij van hun herder verstoken zijn, de abt van hun Moederklooster er bij roepen, en in zijn tegenwoordigheid en met zijn Raad uit hun eigen rangen, of uit de broeders van het Nieuwe Klooster, of uit een van onze andere kloosters een abt kiezen.

5. Want uit kloosters die niet tot de Orde behoren, mogen de Cisterciënzers zich geen abt kiezen, en evenmin mogen zij iemand voor deze taak aan hen ter beschikking stellen. Degene echter, die door de monniken is gekozen, wie hij ook is en uit welk klooster van de Orde hij ook komt, zal door hen zonder tegenspraak worden aanvaard.

Voetnoten bij Carta Caritatis Prior

1. vrgl 1 Sam. 18, 1-3; 2) vrgl. Cassianus conf. XVI, iii, 4-5; SC, 54, p 225; St. Augustinus commentaar op Ps 67, 7, waar hij leest: 'unius modi in domo', en de overeenkomst uitlegt tussen modi en mores;
- 3) Carta Caritatis is letterlijk: Oorkonde van de liefde.
- 4) Lukas 17, 10; 5) RB 61, 10 en Proloog 3; 6) RB 64, 8;
- 7) RB Proloog 46; 8) RB 57, 7; 9) Ef. 5, 5; 10) RB. 27, 6;
- 11) RB. 64, 20 en 65, 17; 12) RB 63, 16; 13) RB 56, 3;
- 14) RB 65, 16; 15) RB 2, 33; 16) RB 3, 11; 17) RB 65, 11 en Proloog 47; 18) RB 24 en 25; 19) RB 65, 18;
- 20) RB 64, 3; 21) RB. 21, 6 en 65, 20; 22) RB 61, 13;
- 23) Morimond behoorde bij de opstelling van CC I nog niet bij de 4 primate-abten, en wordt als zodanig pas vermeld in de Bul van Paus Alexander III van 15 October 1163;
- 24) RB 65, 18; 25) 'het zwaard van de excommunicatie' was in de Middeleeuwen de gewone uitdrukking.
- 26) Matt. 16, 25; 27) Ef. 2, 19; 28) Rom. 18, 17.
- 29) Rom. 12, 10 en RB 63, 17 + 72, 4;
- 30) 'die een albe draagt', iemand dus die een liturgische functie vervult.